

Paarden, vastgelegd door Charlotte Dumas: Kate IV - Randolph Vermont VS (2013) en rechts Kilala Onuma Japan (2015).

Onder: Onuma Japan (2015) en Ledbury UK Jacob III (2013).

Werkpaarden IN BEWEGING

De rol van paarden als trekkers en dragers is nog niet uitgespeeld, toont fotograaf Charlotte Dumas. Al bepalen ze niet meer het straatbeeld zoals in de tijd van Breitner, Mauve en Delacroix. Foto's en schetsen komen samen in het Fries Scheepvaartmuseum in Sneek.

TEKST GITTE BRUGMAN
FOTO'S CHARLOTTE DUMAS, KOOS BREUKEL

Charlotte Dumas

Charlotte Dumas (Vlaardingen, 1977) volgde de Gerrit Rietveld Academie en de Rijksakademie van Beeldende Kunsten, beide in Amsterdam. Sinds 2012 maakt ze naast fotografisch werk ook films. Haar werk werd onder andere geëxposeerd in De Pont museum (Tilburg), The Photographers' Gallery (Londen), FOAM (Amsterdam) en recent bij de Fondation Hermès in Tokio.

Brede paarden in de beage voor de trekschuit. Ze horen bij de Friese scheepvaart, maar zijn daar in de loop van de afgelopen eeuw uit verdwenen. Paarden spelen echter nog steeds een belangrijke rol als trekdiere in de bosbouw. Charlotte Dumas fotografeerde ze in het hoge noorden van Zweden, Engeland, de Verenigde Staten en Japan.

Vanwege deze verbinding past het werk van Dumas in het Fries Scheepvaartmuseum in Sneek, vond gastcurator Marieke Wiegel, toen ze hierover met toenmalig directeur Meindert Seffinga sprak. Ze deed hem het voorstel een expositie te maken van fotografie in combinatie met de collectie van het museum. „Houthandel, de scheepsbouw en scheepvaart...”

Wiegel en Dumas werden aan elkaar voorgesteld door toenmalig directeur Hendrik Driessen van museum De Pont in Tilburg. Samen maakten ze daarna de expositie *Anima* voor het Institut Néerlandais in Parijs in 2021. Hierin combineerde Dumas twee series, waarin dieren en een hun band met mensen centraal staan, namelijk reddingshonden van 9/11 (*Retrieved*) en paarden die de begrafenisstoetsen trekken op Arlington National Cemetery in de Verenigde Staten (*Anima*). Wiegel bleef

Dumas volgen. „Ik kende ook haar serie *Work Horse* heel goed.”

Onder de paarden van Arlington was er één die eerder in de bosbouw had gewerkt. „Ik vond het interessant te ontdekken dat paarden ook een soort carrière maken”, zegt Dumas. Haar interesse was gewekt, en ze ging op onderzoek uit. Dat leidde haar naar Engeland. „Daar heb ik toen polaroids gemaakt met een 4x5 inch camera. Een lastig formaat om beweging mee vast te leggen.” Met de polaroids deed ze op dat moment niets. „Soms heb je dat, tussen twee projecten in.”

BLIND Ze maakte in Randolph, Vermont een portret van paard Kate. „Zij is blind, en ze vertrouwd totaal op de stem van de houthakker die met haar samenwerkte. Die band vind ik heel bijzonder.” Via Engeland kwam ze in Japan, waar verschillende eilanden hun eigen paardenras herbergen. De dieren nemen in aantal af, nu hun rol grotendeels is uitgespeeld. Daar kwam *Stey* uit voort.

In Sneek komen 'terloops' dingen samen. Want Dumas wilde al lang iets doen met George Hendrik Breitner, met zijn schetsen en foto's van paarden. „Twee jaar geleden was ik al naar zijn schetsboeken

Anton Mauve - Twee trekpaarden van bovenaf op hals en rug gezien (1848 - 1888)
George Hendrik Breitner - Paard met tuig (1912)

wezen kijken, die in het Rijksmuseum liggen. Hier was ook één schetsboekje van Eugène Delacroix, dat nog nooit eerder is vertoond.” Het ligt nu naast haar polaroids in een vitrine. Evenals vier schetsboekjes van Breitner en twee van Anton Mauve.

„Je herkent dat ze de houdingen van de paarden hebben willen vastleggen, je ziet de vaart in hun tekeningen”, vult Wiegel aan. Waar polaroids een soort schetsen zijn voor een fotograaf, zijn deze dynamische pen- en krijttekeningen dat voor de schilders. Dat Breitner bovendien foto's maakte, die als basis voor zijn schilderijen dienden, biedt iets extra's.

Twee door hemzelf geprinte foto's maken deel uit van de expositie. Dumas: „Dichterbij de maker kun je bijna niet komen.” En dat geldt eveneens voor de schetsboekjes, die de kunstenaars zelf in handen hebben gehad. „Dat heeft iets heel intiem”, vindt Dumas. „De twee foto's zijn echter zo gevoelig voor licht, dat we ze achter een gordijntje moeten ophangen”, vertelt Wiegel.

VERSTILLING Dat past dan weer in het onderliggende thema 'beweging'. Scheepvaart is natuurlijk bij uitstek dynamisch, verklaart Wiegel.

In deze expositie maakt Dumas de kijker steeds bewust van de beweging in verstilde beelden en de verstilling in bewegende beelden. „En hoewel dit een heel compacte expositie is, kunnen we toch een variatie aan dingen laten zien”, zegt Wiegel. De gedeelde interesse voor paarden en voor (hun) motoriek. En daarnaast een inkijkje in het vakmanschap van de kunstenaars vroeger en nu.

Sinds 2012 fotografeert Dumas niet alleen, ze maakt ook films. „Bij *Anima* hoorde een video, een registratie van in slaap vallende paarden.” In *Dragers* toont ze een gefilmde dag uit het leven van Tarsan en Tarmo, werkzaam in de bosbouw in het noorden van Zweden. Ze is ervan overtuigd dat Breitner ook gefilmd zou hebben, als hij daar in zijn tijd de mogelijkheid voor had gehad.

Bij de expositie hoort bovendien een door Tessa van der Waals mooi vormgegeven publicatie, met op het omslag ook enkele tekeningen van Dumas. „In 2002 heb ik politiepaarden gefotografeerd, die na het werk los werden gelaten. Dan gingen ze in het veld bokken en springen.” De foto's hadden veel bewegingsonscherpte en ze deed er niets mee. „Tot nu. Nu vormen de foto's het uitgangspunt voor de tekeningen.”

Marieke Wiegel (Rhenen, 1970) is directeur van de Stichting Grote Kerk Breda, en was eerder werkzaam bij het Nederlands Fotomuseum in Rotterdam, stichting World Press Photo en Magnum Photos in Parijs.

Fries Scheepvaartmuseum
Kleinzand 16, Sneek
Open: ma t/m za 10-17 u,
zo 12-17 u, v/m 16 jan
2022
friescheepvaartmuseum.nl